

Історичні науки. 2015. Вип. 22. С. 150–155. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_i_2015_22_27

6. Тетянич Ю. Оподаткування волонтерів: «війна» з державою заради допомоги державі? *Укрінформ.* 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3717153-opodatкування-volonteriv-vijna-z-derzavou-zaradi-dopomogi-derzavi.html>

СЕКСУАЛЬНА ОСВІТА ПІДЛІТКІВ ЗАДЛЯ ПРОФІЛАКТИКИ ЗАХВОРЮВАНЬ, ЩО ПЕРЕДАЮТЬСЯ СТАТЕВИМ ШЛЯХОМ

Людмила Горобчук

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

l.horobchuk.asp@kubg.edu.ua

Науковий керівник: Тетяна Спіріна

Постановка проблеми. Сексуальне здоров'я визначається експертами Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) як комплекс соматичних, пізнавальних, емоційних і соціальних аспектів буття людини, які позитивно збагачують особистість, підвищують комунікабельність і здатність до любові. Воно передбачає також здатність насолоджуватися статевим життям і контролювати сексуальну поведінку відповідно до норм соціальної й особистої етики, свободу від страху, неадекватних уявлень про людську сексуальність та інших психологічних факторів, що спотворюють сексуальні реакції і стосунки [7].

У віці 15–16 років завершується період статевого дозрівання, і молоді люди починають відчувати увагу до себе протилежної статі. У цей час формується й особливе відчуття – статевий потяг (лібідо), внаслідок чого деякі підлітки починають статеве життя.

З початком статевого дозрівання підвищується активність підкіркових структур мозку, зокрема гіпоталамуса. Приблизно у віці перших місячних у дівчат і перших полюцій у юнаків (12–14 років) відбувається початок еротичної стадії сексуального розвитку. Після настання фізіологічної зрілості (15–17 років) з'являється бажання статевої близькості – сексуальний потяг. І це нормальний фізіологічний процес розвитку підлітків, та ознака нормального функціонування сексуального здоров'я [3].

Всесвітня організація охорони здоров'я на липень 2023 року інформує про те, що кожного дня у світі заражається понад 1 мільйон інфекцій, що передаються статевим шляхом (ІПСШ). Щороку реєструється приблизно 374 мільйони нових випадків інфікування хламідіозом, гонореею, сифілісом і трихомоніазом. За оцінками ВООЗ, понад 500 мільйонів людей у віці 15–49 років мають статеву інфекцію, спричинену вірусом простого герпесу [1].

Центр громадського здоров'я свідчить про те, що ІПСШ вражають в основному дівчат-підлітків. Щорічно одна з 20-ти дівчат-підлітків набуває бактеріальну інфекцію при сексуальному контакті. У 10–40 % дівчат та жінок з невиліковною хламідійною інфекцією розвиваються симптоматичні запальні

захворювання тазових органів. Особливо небезпечною є ВІЛ-інфекція, адже її безсимптомний період іноді триває понад десять років [2].

За даними МОЗ в Україні щороку реєструють близько 400 000 нових випадків інфекції, що передаються статевим шляхом [4].

Як бачимо, дана статистика включає також і підлітковий вік. Вік, що є найважливішим періодом життя і, в тому числі, ризикованим періодом життя.

Зрозуміло, що профілактика та збереження сексуального здоров'я підлітків є актуальним питанням не тільки в Україні а й у світі. Про що свідчать наукові роботи вітчизняних та зарубіжних колег.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Темою профілактики інфекцій, що передаються статевим шляхом, в тому числі ВІЛ/СНІДу та досвідом реалізації соціальних проєктів і програм із профілактики ВІЛ/СНІДу серед підлітків цікавились М. Анфілова, Ю. Галушко, В. Гайдамаха, С. Гріщенко, О. Доценко, О. Карпенко, Р. Качур, О. Махновська, І. Метасьова, І. Миронюк, Г. Слабкий, О. Швед; про важливий вплив у профілактиці ІПСШ «Клінік дружніх до молоді» писали, О. Бобкова, З. Лашкул, Д. Соколенко; проблеми сексуальної освіти підлітків досліджували О. Бялик, О. Кислова, А. Ніколаєвська.

Дослідження у сфері профілактики інфекцій, що передаються статевим шляхом розповсюджені також серед зарубіжних науковців. Вплив сексуальної освіти на зменшення вагітності та ІПСШ у підлітків досліджували Емі Л. Бордонья (Amy L. Bordogna), Аманда С. Койл (Amanda C. Coyle), Рупа Налламотху (Rupa Nallamothu), Рената В. Єн (Renata W. Yen), Аліна Л. Манько (Alina L. Manko); зв'язок між сексуальною освітою та інфекціями, що передаються статевим шляхом описали Стівен Фоті (Steven Foti), Марк Харт (Mark Hart); відношення молоді до ІПСШ описав Матеї Санде (Matej Sande).

Мета статті. Проаналізувати ефективність комплексної сексуальної освіти підлітків у профілактиці захворювань, що передаються статевим шляхом.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в Україні для покращення сексуального здоров'я підлітків та профілактики інфекцій, що передаються статевим шляхом проводиться безліч заходів, реалізується сотні проєктів, відповідні теми включені в навчальні програми закладів загальної середньої освіти. Але, по сьогодні, інфекції, що передаються статевим шляхом, становлять серйозну медичну і соціальну проблему, що вимагає комплексного підходу до профілактики та лікування.

Комплексна сексуальна освіта (КСО), інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ) та сексуальне здоров'я підлітків прямо пов'язані між собою.

Одним із ефективних способів запобігання поширенню ІПСШ є впровадження в роботу закладів загальної середньої освіти програм з комплексної сексуальної освіти, спрямованої на підвищення свідомості підлітків щодо ризиків і методів захисту.

Комплексна сексуальна освіта включає в себе навчання усіх аспектів сексуальності, в тому числі знання про ІПСШ, методи їх передачі та профілактику. Основні цілі КСО включають усвідомлення ризиків небажаної

вагітності, підвищення навичок у виборі безпечних сексуальних партнерів та зменшення стигми навколо сексуальності та ІПСШ.

Комплексна сексуальна освіта включає також знання та навички безпечної статевої поведінки.

Всесвітня організація охорони здоров'я визначає поняття «безпечної статевої поведінки», яке включає в себе:

- Правильне та систематичне використання чоловічих і жіночих презервативів, латексних серветок і лубрикантів.
- Правильне застосування місцевих антибактеріальних засобів.
- Періодичне обстеження на наявність ІПСШ.
- Своєчасне лікування виявленої інфекції.
- Утримання від сексу, зменшення кількості статевих партнерів.
- Повідомлення статевих партнерів про виявлені інфекції.
- Відстрочення початку статевого життя, як сексуального благополуччя [5].

Успішна реалізація програм комплексної сексуальної освіти може значно знизити поширення ІПСШ та покращити сексуальне та репродуктивне здоров'я підлітків і населення в цілому. Тому важливо підтримувати та розвивати такі програми як один із ключових елементів системи громадського здоров'я.

Варто, в цьому аспекті, зазначити про те, що підлітки мають репродуктивні та сексуальні права, які належать до базових прав людини. Вони означають право людини ухвалювати без дискримінації, погроз і насильства самостійні рішення про своє репродуктивне здоров'я.

До повноліття підлітки не можуть скористатися всіма репродуктивними і сексуальними правами повною мірою. Міжнародна федерація планованого батьківства визначила ті права, якими може користуватися молодь, а саме: право на інформацію про сексуальні стосунки, контрацепцію, інфекції, що передаються статевим шляхом, включаючи ВІЛ-інфекцію; право на захист від небажаної вагітності, від сексуального насильства і примусу до сексуальних стосунків; право брати участь у заходах, пов'язаних із репродуктивними правами молоді і т. д. [6].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, впровадження в заклади загальної середньої освіти програм комплексної сексуальної освіти допоможуть молоді та підліткам: сформуванню відповідального ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших; утриматися від початку статевих стосунків або відтермінувати їхній початок. А тим, хто вже має досвід статевих стосунків: зберегти вірність одному партнеру та/або зменшити кількість статевих партнерів; скоротити кількість контактів без використання засобів, що запобігають непланованій вагітності й захворюванням на інфекції, що передаються статевим шляхом та ВІЛ.

Цілі й завдання комплексної сексуальної освіти полягають у допомозі молодому поколінню в формуванні сексуального здоров'я як необхідного аспекту здоров'я в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інфекції, що передаються статевим шляхом (ІПСШ). *Центр громадського здоров'я МОЗ України* : вебсайт. URL: <https://www.phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/inshi-infekciyni-zakhvoryuvannya/infekcii-scho-peredayutsya-statevim-shlyakhom-ipssh> (дата звернення: 03.05.2024).
2. Про що не зручно спитати у батьків? *Центр громадського здоров'я МОЗ України* : вебсайт. URL: <https://phc.org.ua/news/pro-scho-ne-zruchno-govoriti-z-batkami-ta-spitati-u-likarya> (дата звернення: 03.05.2024).
3. Психосексуальний розвиток дітей і підлітків : вебсайт. URL: http://multycourse.com.ua/ua/print_page/theme/63 (дата звернення: 03.05.2024).
4. Сексуальне і репродуктивне здоров'я. Урок 13. Сексуальні та репродуктивні права, профілактика насильства, пов'язаного з гендером. *Альянс громадського здоров'я* : вебсайт. URL: <https://profihealth.org.ua/uk/lessons/176> (дата звернення: 03.05.2024).
5. Статеве виховання і репродуктивне здоров'я підлітків та молоді : навч. посіб. / Н. О. Лещук, Ж. В. Савич, О. А. Голоцван, Я. М. Сивохоп. Київ, 2014. 136 с. URL: <http://surl.li/tzyux>
6. Уроки зменшення шкоди. Урок 23. Профілактика інфекцій, що передаються статевим шляхом. *Альянс громадського здоров'я* : вебсайт. URL: <https://profihealth.org.ua/uk/lessons/226> (дата звернення: 03.05.2024).
7. Sexually transmitted infections (STIs). *World health organization* : website. 2024. URL: [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/sexually-transmitted-infections-\(stis\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/sexually-transmitted-infections-(stis)) (Lastaccessed: 03.05.2024).

СІМЕЙНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Аліна Дуля, Олег Діброва

*Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
a.dulia@kubg.edu.ua, ovdibrova.fpsrso23m@kubg.edu.ua*

Постановка проблеми. Світовою громадськістю домашнє насильство визнано одним із ключових чинників, які ставлять людину в залежне становище, наносять моральну шкоду соціальному середовищу і є бар'єром на шляху подолання нерівності і дотримання прав людини. Проблема насильства у сім'ї є досить гострою для багатьох країн світу і для України зокрема. Її небезпечність полягає в тому, що прояви насильства і жорстокості у сім'ї руйнують гармонію і злагод у родині та є однією з передумов сімейного неблагополуччя, злочинності у громаді [6].

Водночас, проблема сімейного насильства небезпечна тим, що від неї особливих страждань зазнають діти. Тому домашнє насильство є актуальною суспільною проблемою і потребує розв'язання на рівні держави.

Аналіз останніх досліджень. Питання надання допомоги постраждалим від домашнього насильства, у період пандемії COVID-19 досліджували О. Карпенко, Ж. Петрочко [1]; домашнє насильство над дітьми як соціально-